

УДК 378.015.31:57.081.1]:070

DOI: 10.12958/2227-2844-2019-6(329)-1-34-43

Павленко Ірина Григорівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна.

igr7733@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7656-8039>

Курліщук Інна Іванівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна.

innakurlishchuk@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7980-7090>

**ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК ФАКТОР
СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ ЗВО ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ
КОМУНІКАЦІЇ**

На сучасному етапі відносин суспільства з довкіллям бережливе ставлення до природи має складати невід'ємну частину загального світогляду кожного громадянина України, яка є однією з найбільш неблагополучних в екологічному плані країн Європи. Саме тому формування екологічної культури людини, гармонії її відносин з природою є пріоритетними напрямками реформування виховання, що відображено в Законі України «Про вищу освіту» (2016 р.), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки (2013 р.), Проекті Концепції розвитку педагогічної освіти (2017 р.), Проекті Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (2018 р.).

Аналіз наукової літератури засвідчує, що в останні роки активізувалися наукові і практичні пошуки дослідників у сфері екології, екологічної освіти, особливостей формування екологічної культури і свідомості особистості. Роль екологічної культури у процесі формування духовної культури особистості та суспільства подані у працях Н. Бібік, С. Бородавкіна, А. Букіна, О. Вербицького, О. Захлебного, І. Зверева, В. Ільченко, О. Плахотнік, І. Суравегіної, Г. Ткачук, В. Червонецького та ін. Питання впливу засобів масової комунікації на формування екологічної культури у суспільстві було предметом дослідження таких науковців, як А. Алдашева, В. Медведєв, А. Оржаховська, В. Пустовойтов, Т. Ровинська, В. Ситаров, С. Фомба та ін.

Проблемам входження індивіда в соціум присвячені праці таких відомих закордонних дослідників як Т. Адорно, Ш. Берн, Е. Дюркгейм, Е. Еріксон, Л. Колберг, Ч. Кулі, Р. Мертон, Д. Рісмен, Т. Парсонс, Ж. Піаже, Г. Тард, К. Хорні. Серед вітчизняних авторів, які зробили вагомий внесок у розробку проблеми соціалізації, слід назвати таких: В. Андрущенко, В. Бех, І. Бех, Є. Бистрицький, Л. Бондаренко, В. Войтко, Г. Волинка, В. Волович, В. Горський, Л. Губерський, В. Кремень, М. Лукашевич, В. Москаленко, М. Михальченко, І. Надольний, В. Пазенок, С. Харченко, В. Шинкарук. Студентська проблематика в соціалізаційному аспекті розглядалася в дослідженнях Л. Ази, Б. Ананьєва, В. Андрущенко, Л. Гордіна, Ю. Загороднього, М. Карпенка, В. Курила, В. Лісовського, А. Мудрик, Н. Осипова, Н. Рейнвальд, С. Савченка та ін.

Аналіз особливостей виховання екологічної культури як соціальної характеристики та проявів її здатності до розвитку досліджували С. Акавова, Д. Зінов'єв, Н. Казнова, І. Крутова, В. Куніцина, Т. Таюрська та ін. Це, в свою свою чергу, дозволило виділити основні функції, які можна розуміти через специфіку діяльності, багатообразних відносин, спілкування і можливостей студентів. Сміслова функція обумовлює здатність студента до сприйняття навколишньої природи як цінності та відношення до екологічної культури як якості, яке духовно збагачує особистість.

Як показав аналіз літератури, питання формування екологічної культури як фактору соціалізації студентів ЗВО засобами масової комунікації потребують подальшого вивчення.

Мета статті – проаналізувати та узагальнити особливості формування екологічної культури як фактору соціалізації студентів ЗВО засобами масових комунікацій.

Процес соціалізації студентської молоді в умовах сучасного інформаційного суспільства характеризується надзвичайною складністю і суперечливістю. Особливий науковий інтерес представляє процес соціалізації студентів ЗВО у межах соціального інституту засобів масової комунікації, який сьогодні виступає одним із головних інститутів соціалізації у суспільстві та створює унікальні умови і специфічне середовище, що відповідає потребам студентства як окремої соціально-демографічної групи.

Зазначимо, що дослідження проблеми соціалізації ведуться у різних напрямках. Результатом роботи науковців є велика кількість теоретичних і емпіричних розвідок і публікацій. Н. Голованова (Голованова, 2004) зазначає, що розгляд методологічних і теоретичних аспектів проблеми соціалізації виражається, щонайменше, п'ятьма підходами: соціологічний підхід (соціалізація розглядається як трансляція культури від покоління до покоління, як загальний механізм соціального наслідування, що охоплює стихійні взаємодії й організовані – виховання й освіту); факторно-інституційний (соціалізація визначається як сукупність

(складне явище, якому характерна певна автономність, а не жорстка ієрархічна система) дії факторів, інститутів і агентів соціалізації); інтеракціоністський підхід (соціалізація припускає міжособистісна взаємодія, спілкування, без якого неможливе становлення особистості і сприйняття нею картини світу); інтеріорізаційний (соціалізація являє собою освоєння особистістю норм, цінностей, установок, стереотипів, вироблених суспільством, в результаті чого у неї складається система внутрішніх регуляторів, звичних форм поведінки); інтраіндивідуальний (соціалізація є творчою самоорганізацією особистості, перетворення себе, будується як діяльнісна модель виховання).

Під соціалізацією студентської молоді найчастіше розуміється процес становлення і розвитку як всієї соціально-демографічної групи (студентства), так і окремо кожного студента від початку його навчання у вищому навчальному закладі і до переходу до іншої соціально-демографічної групи (Болдырев, 2015; Харченко, 2006). Зокрема, під соціалізацією студентської молоді ЗВО засобами масової комунікації розуміється «динамічний, безперервний процес взаємодії студентів з інститутом ЗМК, що обумовлює активне засвоєння студентами системи соціальних норм, цінностей, які транслуються засобами мас-медіа, і перетворення їх у власну систему соціальних установок, ціннісних орієнтацій, що забезпечують становлення особистості й гармонійне входження до соціуму» (Курліщук, 2008, с. 8-9).

Таким чином, під соціалізацією ми традиційно розуміємо процес засвоєння особистістю соціального досвіду і соціальних ролей, що визначають різні типи взаємодії з навколишнім середовищем. Відповідно до такої логіки, соціалізація студентів ЗВО засобами масової комунікації включає засвоєння знань про природу, формування розуміння зв'язку між діяльністю людини і екологічним станом навколишнього світу. За таких умов формування екологічної культури як інтегративної якості особистості, що втілює духовно-моральні цінності та визначальні екологічно-моральні вчинки, і характеризується не тільки оволодінням технічними, науково-економічними знаннями, вміннями, навичками, а й естетичним ставленням до природи, розвитком емоційно-чуттєвої сфери людини, вихованням її естетичних потреб та інтересів, проявом творчої діяльності є визначним фактором цього процесу.

Екологічна культура відіграє важливу роль в житті суспільства і будь-якої соціально-демографічної групи, що входить до його складу. Крім того, виступає засобом акумуляції, зберігання і передачі людського досвіду. Інтеграційна функція екологічної культури реалізується через засвоєння системи екологічних цінностей, ідеалів, що формують і регулюють норми поведінки певної спільноти, об'єднуючи і забезпечуючи її цілісність.

При цьому екологічна культура виступає адаптаційним чинником людини до змін умов навколишнього середовища, яка ґрунтується на історичній взаємодії із світом природи, забезпечуючи гармонійне

співіснування з довкіллям і виражається у наукових знаннях, способах практичного засвоєння моральних норм, ціннісних орієнтацій та культурних традицій (Дробноход, 2000, с.16).

Сьогодні процес формування екологічної культури особистості неможливо уявити поза інформаційних технологій, які в сучасному інформаційному суспільстві формують загальну суспільну свідомість, і виступають не просто фоном повсякденного життя (як це було ще кілька років тому), а безпосередньо життєвим середовищем сучасної людини. Погоджуючись з твердженням, що засоби масових комунікацій «забезпечують «колір і звук» екологічним проблемам» (Черноморденко, 2009, с.114), ми вважаємо, значним їх вплив на формування екологічної культури студентської молоді.

Так, інститут засобів масової комунікації (ЗМК) виступає основним джерелом екологічної інформації для населення, зокрема широко розповсюджує актуальні екологічні знання серед студентства, тим самим безпосередньо впливає на процеси формування екологічної свідомості та екологічного світосприйняття. За таких умов ЗМК виконують культуруоутворюючу функцію і функцію екологічного виховання. З точки зору формування екологічної культури суспільства, цей факт є позитивним, оскільки потенціал ЗМК в екологізації суспільного життя є безмежним. У «Концепції екологічної освіти України» (2002) наголошується на оперативності засобів масової комунікації, а також їх можливості максимально широкого розповсюдження екологічної інформації, здатності швидко попередити про екологічну небезпеку та вчасно проінформувати про способи поведінки у надзвичайних ситуаціях.

Як було зазначено вище, сучасні ЗМК не просто виконують інформативну функцію, а формують адекватні екологічні уявлення людини і громадянина, виховують відповідальне ставлення до природи, популяризують природовідповідальні стратегії взаємодії суспільства з навколишнім природним середовищем. Усе це робить їх одним із головних факторів ефективної екологічної освіти. Такі характеристики інституту засобів масової комунікації, як масовість розповсюдження інформації, періодичність інформаційної діяльності, її оперативність, доступність, відкритість та діалогічність, інтегрованість в інші соціальні інститути і зв'язок з усіма галузями соціальної дійсності, створюють сприятливі умови для їх застосування з метою екологічної освіти і просвітництва серед студентства.

Для вирішення задач дослідження у жовтні – грудні 2017 року та лютому – березні 2019 року нами було проведене опитування на базі ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Старобільськ). У ньому взяли участь студенти денної і заочної форми навчання I – IV курсів спеціальностей «Середня освіта. Українська мова і література», «Середня освіта. Біологія і здоров'я людини», «Садово-паркове господарство» та «Менеджмент». Загальна кількість

респондентів – 298 осіб (184 особи взяли участь в опитуванні у 2017 році та 114 осіб – у 2019 році). Опитування проводилось з використанням спеціально розробленої інструментарію (анкети), яка включала 12 основних запитань. Структуру анкети було побудовано відповідно до особливостей предмету дослідження, що дало змогу виявити рівень обізнаності студентської молоді щодо екологічних проблем регіону, їх ставлення до питань формування екологічної культури, розуміння і оцінку ролі різних соціальних інститутів у цьому процесі тощо.

Результати проведеного дослідження показали високий рівень зацікавлення студентства у питаннях екологічного розвитку регіону: 70,8% опитаних (211 осіб) визнали їх серед першочергових проблем регіону, а 72,48% (216 осіб) зазначили, що радо залучатися до екологічних програм. Найвищий рівень готовності залучитися до екологічного руху в регіоні було зафіксовано серед студентів спеціальностей «Середня освіта. Українська мова і література» та «Садово-паркове господарство». При цьому 62,08% (185 осіб) вважають, що на сучасному етапі в українському суспільстві приділяється недостатня увага екологічним проблемам, що негативно відбивається на загальному рівні екологічної культури населення. Важливо зазначити, що кількість студентів готових залучатися до екологічних програм і проєктів протягом періоду дослідження зросла. У 2019 році 85,96% респондентів виявили бажання брати участь у екологічних програмах, у той час як у 2017 році цей показник дорівнював 79,3%.

Опитування показало, що більшість студентської аудиторії вважає головним джерелом екологічної інформації у ланцюзі «суспільні організації, ЗМК, навчальні заклади, родина, друзі» – засоби масової комунікації. Цей варіант відповіді зазначили 81,2% респондентів (242 особи). Навчальні заклади, друзі та родина за відсотковими показниками значно поступаються ЗМК – 38,59% (115 осіб), 26,84% (80 осіб), 16,44% (49 осіб) відповідно. Суспільні організації посіли останню позицію. Як головне джерело екологічної інформації їх сприймає лише 7,04% респондентів (21 особа).

Кількісне відношення у наведених даних перевищує 100, оскільки студенти обирали по декілька варіантів відповідей (за умовами анкети було зазначено, що їх має бути не більше 3).

Тож ми бачимо, що для більшості студентської аудиторії головним джерелом екологічної інформації виступають засоби масової комунікації, які беруть активну участь у формуванні громадської думки щодо екологічних питань, значною мірою впливають на оцінку ситуацій, визначають особливості екологічної поведінки своєї аудиторії, впливають на екологічну свідомість і процеси формування екологічної культури.

Слід відзначити, що у студентській аудиторії наявний високий рівень довіри до інформації ЗМК. Характер цієї довіри не безапеляційний до всіх повідомлень, а скоріше вибірковий, оскільки більшість

респондентів на запитання опитування: «Чи довіряєте ви інформації ЗМК», дала відповідь: «Довіряю, але не всій» – 88,92% (265 осіб). Безпелаяційно довіряють інформації поширюваній по різних каналах ЗМК – преса, радіо, телебачення, Інтернет – 5,03% (15 осіб). Взагалі не довіряють інформації ЗМК – 6,04% (18 осіб). Важливо підкреслити, що високий рівень довіри до інформації, що поширюється ЗМК був наявний під час опитування як у 2017, так і в 2019 роках і отримані показники суттєво не відрізнялися – 88,58 % і 87,71% відповідно.

Студентська аудиторія активно і згуртовано реагує на повідомлення ЗМК, це пояснюється такими її характеристиками як корпоративність, відкритість, мобільність. Особливостями сприйняття молодіжною аудиторією інформації ЗМК, на нашу думку, є вікові потреби студентства: потреба у спілкуванні, потреба у самоутвердженні та самовираженні. Молоді люди залишаються надзвичайно чутливими до інформаційного та емоційного впливів мас-медіа на їх психіку.

Дієвість впливу ЗМК на студентську аудиторію значною мірою визначається високою частотністю користування молоддю мас-медіа. Як показало опитування студентська аудиторія щодня звертається до мас-медіа, більш того 89,59% респондентів (267 осіб) зазначило, що це відбувається кілька разів на день. При цьому показник частотності користування ЗМК за період з жовтня – грудня 2017 року по лютий – березень 2019 року зріс на 2,7%.

Отримані у ході дослідження данні дають підстави розглядати засоби масової комунікації дієвим фактором екологічного виховання і формування екологічної культури студентської молоді. Поширюючи екологічну освіту, ЗМК визначають екологічну свідомість студентської молоді (сукупність знань, вмінь і навичок людини у справі взаємодії з природою) і особливості екологічної поведінки (дії, які безпосередньо або опосередковано пов'язані з впливом на навколишнє середовище, особливості використання природних ресурсів тощо).

Формування екологічної культури студентів засобами масових комунікацій відбувається через:

- *інформаційно-світоглядну діяльність*: розповсюдження різноманітної інформації з усіх сфер життєдіяльності людського суспільства, у тому числі знань про біосферу, особливості взаємодії і впливу людини на природу і навколишнє середовище, реальний стан навколишнього середовища, проблеми охорони природи і формування громадської думки щодо першочерговості її вирішення в умовах сучасного суспільства тощо;

- *просвітницьку діяльність*: цілеспрямований освітній і виховний вплив ЗМК, не може не позначатися на особливостях суспільного мислення і стосовно екологічних проблем, формування активних життєвих позицій щодо раціонального використання природних ресурсів для забезпечення власної життєдіяльності, розвиток індивідуальної

відповідальності особистості за стан навколишнього середовища як на регіональному, так і на державному і світовому рівнях та ін.;

- *комунікативно-розвивальну діяльність*: взаємодія з засобами масової комунікації дає можливість молодій людині навчитися опосередковано спілкуватися з спільнотою і суспільством, до якого вона належить, доносити своє бачення сутності екологічних проблем і включатися до суспільної природоохоронної діяльності. Зокрема, поширеними формами набуття комунікативних навичок сьогодні є соціологічні опитування, що проводяться через ЗМК, різні екологічні заходи – акції, конкурси, участь в екологічних форумах в Інтернет-мережі, а також можливість моніторингу, головним чином через соціальні мережі міжнародних, національних та регіональних заходів екологічного спрямування, поповнення інформаційної бази тощо;

- *соціалізаційно-інтегративну діяльність*: передаючи правила і норми поведінки у суспільстві, систему життєвих еталонів, основних цінностей, у тому числі у сфері екологічних відносин, ЗМК акумулюють традиційний досвід і нововведення, необмежено впливаючи на процеси екологізації суспільної свідомості і суспільного життя. Інтеграція до регіональних і світових екологоосвітніх і природоохоронних проєктів відбувається через усвідомлене розуміння сучасних проблем екології та розвиток відчуття особистої відповідальності за їх вирішення.

Дослідження проблеми формування екологічної культури як фактору соціалізації студентів ЗВО засобами масових комунікацій допоможе у пошуку нових, ефективних шляхів з впровадження освітніх екологічних програм, які в повному обсязі забезпечують просвітництво студентів з питань екології. Проведене дослідження повністю не відображає багатогранність даної проблеми. Оскільки, заходи, що приймаються для розвитку екологічної культури, як на рівні студентів, так і в цілому, повинні носити комплексний характер і включати в себе всі можливі заходи щодо зміни відносин суспільства до довкілля. Такі заходи включають у себе не тільки і не стільки підвищення рівня знань в області екології. Вони повинні бути спрямовані на зміну сприйняття природи як такої.

Перспективними напрямками для вивчення могли б стати подальші розробки щодо змісту й оптимізації форм екологічної діяльності студентів з використанням потенціалу ЗМК спрямованих на гармонізацію процесу соціалізації, зокрема екологічної, в умовах аудиторної і позааудиторної навчально-дослідної роботи у ЗВО.

Список використаної літератури

- 1. Голованова Н. Ф.** Социализация и воспитание ребенка. СПб.: Речь, 2004. 272 с.
- 2. Болдырев С. А.** Проблемы социализации современных студентов. *Молодой ученый*. 2015. №9. С. 989–991.
- 3. Харченко С. Я.** Соціалізація дітей та молоді в процесі соціально-педагогічної діяльності: теорія і практика: монографія. Луганськ: Альма-

матер, 2006. 320 с. **4. Курліщук І. І.** Педагогічні засади соціалізації студентської молоді засобами масової комунікації: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.05 «Соц. педагогіка»; Луган. нац. пед. ун-т ім. Тараса Шевченка. Луганськ, 2008. 20 с. **5. Дробноход М. І.** Концептуальні основи формування екологічного мислення та здібностей людини будувати гармонійні відносини з природою: кол. моногр. К.: МАУП, 2000. 76 с. **6. Черноморденко І., Цой Т.** Процес екологізації як сутнісний елемент трансформації суспільства. *Схід*. 2009. № 4 (95). С. 113–116.

References

1. Golovanova, N. (2004). Socializaciya i vospitanie rebenka [Socialization and education of the child]. Sankt-Peterburg: «Rech» [in Russian]. **2. Boldyrev, S. A., Medvedeva, L. M. & Nemova E. Yu.** (2015). Problemy socializacii sovremennyh studentov [Problems of modern students' socialization]. *Molodoj uchenyj – Young scientist*, 9, 989-991 [in Russian]. **3. Kharchenko, S. Ya.** (2006). Sotsializatsiia ditei ta molodi v protsesi sotsialno-pedahohichnoi diialnosti: teoriia i praktyka [Social and youth affairs in the process of social and pedagogical activities: theory and practice]. Luhansk: «Alma-mater» [in Ukrainian]. **4. Kurlishchuk, I. I.** (2008). Pedahohichni zasady sotsializatsii studentskoi molodi zasobamy masovoi komunikatsii [Pedagogical bases of students' socialization by mass media]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Luhansk [in Ukrainian]. **5. Drobnokhod, M. I., Volvach, F. V. & Ivanenko, S. I.** (2000). Kontseptualni osnovy formuvannia ekolohichnoho myslennia ta zdibnostei liudyny buduvaty harmoniini vidnosyny z pryrodou [Conceptual foundations of the formation of ecological thinking and human ability to build a harmonious relationship with nature]. Kyiv: MAUP [in Ukrainian]. **6. Chornomordenko, I. & Tsoi, T.** (2009). Protses ekolohizatsii yak sutnisnyi element transformatsii suspilstva [The process of environmentalization as an essential element of society transformation]. *Skhid – East*, 4 (95), 113-116 [in Ukrainian].

Павленко І. Г., Курліщук І. І. Формування екологічної культури як фактор соціалізації студентів ЗВО засобами масової комунікації

У статті розглянуто формування екологічної культури як фактору соціалізації молоді вищих навчальних закладів засобами масової комунікації (ЗМК), під яким автори розуміють динамічний, безперервний процес взаємодії студентів з інститутом ЗМК, що обумовлює активне засвоєння системи соціальних норм, цінностей, у тому числі екологічних, які транслюються засобами мас медіа, і процес їх перетворення на систему соціальних установок, орієнтованих на гармонійне входження особистості до соціуму. Визначаючи важливість ролі екологічної культури у житті як окремого індивіда чи соціально-демографічної групи, так і суспільства в цілому, показано її значення як засобу акумуляції,

зберігання і передачі людського досвіду та провідного чинника інтегративних процесів у суспільстві, що впливають на адаптацію людини до умов навколишнього середовища, забезпечуючи гармонійне співіснування з довкіллям. У роботі також висвітлені функції сучасних мас медіа, які здійснюють дієвий вплив на формування екологічної культури студентської молоді.

Ключові слова: соціалізація, екологічна культура, засоби масової комунікації, студентська молодь ЗВО.

Павленко И. Г., Курлищук И. И. Формирование экологической культуры как фактор социализации студентов вузов средствами массовой коммуникации

В статье рассмотрено формирование экологической культуры как фактора социализации молодежи высших учебных заведений средствами массовой коммуникации (СМК), под которым авторы понимают динамичный, непрерывный процесс взаимодействия студентов с институтом СМК, что обуславливает активное усвоение системы социальных норм, ценностей, в том числе экологических, которые транслируются средствами масс медиа, и процесс их превращения в систему социальных установок, ориентированных на гармоничное вхождение личности в социум. Признавая важность роли экологической культуры в жизни как отдельного индивида или социально-демографической группы, так и общества в целом, показано ее значение как средства аккумуляции, хранения и передачи человеческого опыта и ведущего фактора интегративных процессов в обществе, влияющего на адаптацию человека к условиям окружающей природной среды, и обеспечивающего его гармоничное существование в условиях её изменений. В работе также проанализированы функции современных масс медиа, которые осуществляют действенное влияние на формирование экологической культуры студенческой молодежи.

Ключевые слова: социализация, экологическая культура, средства массовой коммуникации, студенческая молодежь вузов.

Pavlenko I., Kurlishchuk I. Formation of Ecological Culture as the Factor of University Student Socialization by Mass Media

The paper is devoted to the problem of ecological culture formation as the factor of University student socialization by mass media that is understood as an ongoing dynamic process of students' interaction with mass media, which leads to the active assimilation to the system of social norms, values, including environmental ones, which are broadcast by different mass media, and the process of their transformation into a system of social attitudes focused on the harmonious entry of a person into the society. The importance of the role of ecological culture in the modern society is shown. The ecological culture as a mean of accumulation, storage and transmission of human experience and the main factor of integrative processes in the society

that affects the adaptation of a person to the conditions of the natural environment, and ensures the person's harmonious existence is revealed. In modern Ukrainian society the importance of ecological culture of University students is determined by the relevance its part in their general and professional competencies. Ecological culture is seen as a result of human environmental education and a measure of individual environmental competence. It is a number of skills to solve environmental problems and to make responsible decisions for environment protection. The authors examine the role of ecological culture in the process of students' socialization and the influence of mass media on the development of student youth ecological culture. A complex of theoretical and empirical methods has been used, for example: analysis, synthesis, systematization of existing scientific papers for studying the issues of mass media impact on ecological culture of university students, questionnaire.

The research results have shown that formation of ecological culture is an effective factor of University students' socialization, and mass media is the efficient mean of formation and development of student youth ecological culture.

Key words: socialization, ecological culture, University students, mass media.

Стаття надійшла до редакції 14.09.2019 р.

Прийнято до друку 25.10.2019 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Савченко С. В.